

بررسی رابطه انواع راهبردهای خود ابرازی دفاعی با نشانگان و نمودگرایی

نویسندگان: دکتر منیجه شهنی ییلاق¹ و دکتر سودابه بساک‌نژاد²

1. استاددانشگاه شهید چمران اهواز
2. استادیار دانشگاه شهید چمران اهواز

چکیده

هدف اساسی پژوهش حاضر بررسی روابط ساده و چندگانه انواع راهبردهای خود ابرازی دفاعی با نشانگان و نمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز بوده است. نمونه اصلی این تحقیق شامل 286 دانشجوی دختر و پسر تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز بودند که به روش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. از مجموعه کل دانشجویان تحصیلات تکمیلی یک نمونه مجزا شامل 200 دانشجوی دختر و پسر تحصیلات تکمیلی به منظور بررسی روایی و پایایی آزمون‌ها مورد مطالعه قرار گرفتند. از دو مقیاس پدیده و نمودگرایی کلانس و مقیاس فنون خودابرازی دفاعی برای سنجش متغیرهای اصلی این پژوهش، استفاده شد. نتایج حاصل از پژوهش حاضر نشان داد که بین خودابرازی دفاعی و نشانگان و نمودگرایی همبستگی مثبت معنی‌دار وجود دارد. قابل ذکر است که در دانشجویان دختر بین مقیاس فرعی پوزش خواهی و نشانگان و نمودگرایی همبستگی معنی‌دار نبود. همچنین تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد که در دانشجویان دختر متغیر خود ناتوان‌سازی و در دانشجویان پسر متغیرهای پیش بین خود ناتوان‌سازی و عذرخواهی بهترین پیش‌بینی‌کننده‌های و نمودگرایی هستند. یافته‌های ما با یافته‌های قبلی در این باره هماهنگ است.

واژه‌های کلیدی: راهبردهای خودابرازی دفاعی، نشانگان و نمودگرایی

مقدمه

یابند، اما بعضی دیگر بر انگیزه می‌شوند تا از موفقیت اجتناب کنند. پاسخگویی به این سؤالات ساده نبوده، زیرا در شکل‌گیری انگیزه پیشرفت و رسیدن به موفقیت عوامل مختلفی هم چون خانواده، فرهنگ و اجتماع نقش

سالیان متمادی است که محققین تلاش می‌کند تا به این سؤال پاسخ دهند که چرا بعضی افراد بر انگیزه می‌شوند تا به بالاترین سطح پیشرفت و موفقیت دست

- این افراد خود را فریب کار، کلاهبردار و وانمودگرا می‌دانند.

- موفقیت‌ها را به شانس نسبت می‌دهند و قادر به درونی‌سازی موفقیت نیستند.

- خود را مستحق تشویق‌ها و پاداش‌های دیگران نمی‌دانند.

- از شناخته شدن و ممتاز شدن می‌ترسند.

- می‌ترسند که مبدا دیگران کشف کنند که فاقد توانایی هستند.

- سخت کوشی و تلاش در رسیدن به موفقیت را نشانه ناتوانی فردی می‌دانند.

- از پیامدهای موفقیت (هم چون از دست دادن دوستان، جایگاه فردی و هویت شخصی) می‌ترسند.

یافته‌های تحقیقی [9، 10] روی گروهی از مراجعین به مراکز درمانگاهی نشان می‌دهد که وانمودگرایان علی‌رغم موفقیت‌های بیرونی، تمایلی به حفظ موفقیت ندارند. بنابراین، آن‌ها از نوعی فشار روانی ناشی از احساس بی‌کفایتی و بی‌ارزشی علی‌رغم وجود موفقیت‌های عینی بیرونی و تأییدهای اجتماعی رنج می‌برند. آن‌ها وقتی با یک شرایط رقابت‌آمیز روبرو می‌شوند، گرفتار چرخه ابقاء وانمودگرایی می‌گردند (imposter maintenance cycle) [11، 12 و 13]. در چرخه ابقاء وانمودگرایی، وقتی شخص با یک موقعیت رقابت‌آمیز روبرو می‌شود، ترس بر او مستولی می‌شود و درباره پیامد عمل تردید دارد. پس از آن اضطراب را تجربه می‌کند و برای رهایی از این اضطراب سخت تلاش می‌کند تا در موقعیت رقابت‌آمیز موفق شود و پس از کسب موفقیت، پس‌خوراند مثبتی از دیگران دریافت می‌کند و فرد به طور موقت از اضطراب و تردید رهایی می‌یابد اما این باور غیرمنطقی که سخت کوشی و تلاش نشانه ناتوانی است منجر می‌شود که دوباره تردیدهای شخص ادامه یابد و بار دیگر در رویارویی با شرایط رقابت‌آمیز این احساسات آغاز و تداوم یابند [11]. بنابراین، اضطراب یکی از متغیرهای آسیب‌شناختی است که با نشانگان

مؤثری ایفا می‌کنند [1، 2، 3 و 4]. یکی از مشکلات بر سر راه کسب موفقیت و پیشرفت، وجود رفتارهایی در چارچوب رفتار اجتناب از موفقیت است. اجتناب از موفقیت با مجموعه رفتارها و نشانگان هیجانی و شخصیتی همراه است که یکی از آن‌ها نشانگان وانمودگرایی (imposter syndrome) می‌باشد [5]. واژه وانمودگرایی به دو شکل imposter و impostor در آخرین چاپ لغت نامه پیشرفته اکسفورد مطرح شده است و به معنی شخصی است که واقعی و اصیل نیست و چهره‌ای غیر از آن چه هست، از خود نشان می‌دهد. برای نخستین بار کلانس و ایمز [5] در فعالیت‌های بالینی خود در درمانگاه‌های دانشگاهی با مراجعینی روبرو شدند که علی‌رغم رسیدن به سطوح عالی تحصیلی، شغلی و علمی و کسب موفقیت‌های متعدد، احساس خوشایندی نسبت به این موفقیت‌ها نداشته و از شناخته شدن و ممتاز بودن خویش می‌ترسیدند. این محققین بر اساس تجربیات بالینی و یافته‌های تحقیقی متعدد، این مشکلات خاص انگیزشی در کسب موفقیت را نشانگان وانمودگرایی نامیدند.

نشانگان وانمودگرایی به صورت پدیده وانمودگرایی (imposter syndrome) [6] و فریب‌کاری ادراک شده (perceived fraudulance) [7] در متون روان‌شناسی شخصیت و روان‌شناسی اجتماعی نیز مطرح شده است.

نشانگان وانمودگرایی نوعی اختلال انگیزشی شخصیتی است که در افراد پیشرفت‌گرا و به طور کلی افرادی که به سطوح بالای پیشرفت و موفقیت شغلی و تحصیلی دست یافته‌اند، اطلاق می‌شود. این مبتلایان علی‌رغم رسیدن به سطوح عالی تحصیلی، شغلی و کسب موفقیت، از شناخته شدن و ممتاز بودن می‌ترسند و قادر به درونی کردن موفقیت نیستند [5]. یافته‌های تحقیقی [8] روی گروهی از مراجعین به مراکز درمانگاهی نشان می‌دهد که نشانگان وانمودگرایی شامل مجموعه‌ای از نشانه‌های بالینی به شرح ذیل است:

وانمودگرایی، تیپ شخصیتی A (رقابت جوی مرضی) می باشد [19 و 20]. نتایج حاصل از یافته‌های تحقیقی روی گروهی از دانشجویان مقطع تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز نشان می‌دهد که ترس از موفقیت و کمال‌گرایی در دختران و پسران دانشجویان بهترین متغیرهای پیش‌بینی کننده نشانگان وانمودگرایی محسوب می‌شوند [21]. این یافته با یافته‌های محققین دیگر درباره رابطه ترس از موفقیت و کمال‌گرایی با نشانگان وانمودگرایی هماهنگ است [22]. بر اساس این یافته‌ها می‌توان دریافت که ویژگی‌های مشترکی بین کمال‌گرایی و نشانگان وانمودگرایی وجود دارد که ترس از بروز اشتباه، داشتن معیارهای بالای شخصی، تردید درباره عملکردها و گرایش به ترس از شکست از جمله این ویژگی‌های مشترک می‌باشند. علاوه بر این، باورهای غیرمنطقی و تحریفات شناختی هم چون بزرگانگاری موفقیت‌های دیگران، کوچک انگاری توانایی‌های فردی، شخصی‌سازی و تفکر دو قطبی از جمله ویژگی‌های شناختی وانمودگرایان است که با تحریفات شناختی در شخصیت کمال‌گرا هم پوشی دارد [23].

رابطه نشانگان وانمودگرایی و راهبردهای خودابرازی دفاعی

هر فردی تلاش می‌کند تا تصورات دیگران را کنترل کند و تصویر مثبتی از خود در دیگران ایجاد کند. آن چه باعث می‌شود تا اعمال و رفتارهای آدمی روی نگرش‌های دیگران اثر بگذارد استفاده از شیوه‌های خودابرازی (Self-Presentation)، ناهماهنگی شناختی (cognitive dissonance) و شیوه‌های خودادراکی (Self-Perception) می‌باشد. از این میان، شیوه‌های خودابرازی، راهبردهایی است که افراد در پیش می‌گیرند تا تصورات دیگران درباره خود را کنترل کرده و آن‌ها را تحت تأثیر قرار دهند [24 و 25]. راهبردهای خودابرازی شامل مجموعه رفتارهایی است که قصدشان اثر بخشی مثبت و مطلوب اجتماعی روی دیگران بوده اما

وانمودگرایی همبستگی دارد [14 و 15]. یافته‌های تحقیقی پاره‌ای از محققین روی گروهی از دانشجویان دانشگاه نشان می‌دهد که وانمودگرایان اضطراب بالایی را تجربه می‌کنند و وقتی می‌خواهند یک تکلیفی را کامل کنند به دو طریق اضطراب خود را بروز می‌دهند: شخص ممکن است بیش از اندازه خود را برای انجام تکلیف به طور کامل و بی‌نقص آماده کند (over preparation) یا به دلیل احتمال رویارویی با شکست در انجام تکلیف تعلل کرده و زمان و وقت بسیاری را تلف کند (procrastination) [16]. بنابراین مبتلایان به نشانگان وانمودگرایی در یک اضطراب دائمی به سر می‌برند زیرا از پیامدهای عمل خویش احساسات ناخوشایندی را تجربه می‌کنند. اضطراب و تردید دو ویژگی مهم در مبتلایان به نشانگان وانمودگرایی است که انجام یک تکلیف را برای آن‌ها دشوار می‌سازد.

متغیر دیگر آسیب‌شناختی که با نشانگان وانمودگرایی رابطه دارد. افسردگی و درماندگی است. همان طور که یافته‌های بالینی [17] روی دانشجویان پیشرفت‌گرا و گروهی از مدیران ارشد سازمان‌ها نشان می‌دهد نشانگان وانمودگرایی با افسردگی همبستگی معنادار دارد به طوری که تردیدها، نگرانی از پیامدهای موفقیت، طرد از سوی دیگران، رویارویی با موقعیت‌های رقابت‌آمیز، منجر به بروز افسردگی در مبتلایان می‌گردد. از سوی دیگر، نشانگان وانمودگرایی با برخی متغیرهای انگیزشی شخصیتی نیز رابطه دارد. همان طور که یافته‌های تحقیقی روی گروهی از دانشجویان دانشگاه در کشور کره جنوبی نشان می‌دهد، بر اساس مدل پنج عاملی شخصیت (Five Factor Model)، نشانگان وانمودگرایی با رویه شخصیتی روان رنجورخویی (Neuroticism) همبستگی مثبت و با رویه شخصیتی برون‌گرایی (Extraversion)، خوشایندی (Agreeableness) و وظیفه‌شناسی (Conscientiousness) همبستگی منفی دارد [16 و 18]. در این تحقیق جامع، محققین گزارش می‌کنند که با استفاده از تحلیل رگرسیون، روان رنجورخویی بهترین پیش‌بینی کننده نشانگان وانمودگرایی است. علاوه بر این، ویژگی شخصیتی مهم در مبتلایان به

انجام تکلیف است. انواع شکایت‌های جسمانی (سر درد، تهوع، بیمار انگاری)، مصرف موادمخدر یا الکل و انواع رفتارهای تعلل‌ورز شب قبل از امتحان نمونه‌هایی از رفتارهای خودناتوان‌ساز هستند. براین اساس، اگر فرد در امتحان شکست بخورد، شکست خود را به این گونه رفتارهای خودناتوان ساز قبل از امتحان نسبت می‌دهد و دلایل شکست در امتحان را از خود سلب می‌کند ولی اگر در امتحان موفق شود، موفقیت را به هوش و توانایی خویش نسبت می‌دهد و چنین توجیه می‌کند که هر چند شب قبل وضعیت خوبی نداشته ولی در امتحان موفق شده و این نشان می‌دهد که از توانایی بالایی برخوردار است [29]. بنابراین وانمودگرایان با استفاده از رفتار خودناتوان‌ساز، عمداً موانعی برای انجام کامل تکلیف می‌سازند. زیرا از شکست می‌ترسند و تلاش می‌کنند تا از عزت نفس خویش حمایت کنند و توجیه منطقی برای ناتوانی و عملکرد ضعیف بیان کنند. بنابراین، با توجه به اهمیت شناسایی ماهیت نشانگان وانمودگرایی و با توجه این امر که یکی از متغیرهای مهم در توصیف نشانگان وانمودگرایی، راهبردهای خودابرازی دفاعی است، هدف اساسی ما از تحقیق حاضر، بررسی روابط ساده و چندگانه انواع راهبردهای خود ابرازی دفاعی با نشانگان وانمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز می‌باشد.

تغییر در موقعیت‌های جدید تحصیلی و شغلی، قرار گرفتن در جایگاه شناخته شدن، مورد تحسین واقع شدن، پذیرش مسئولیت و مورد ارزیابی قرار گرفتن می‌تواند احساسات عاطفی و نگرش‌های متفاوتی ایجاد کند به گونه‌ای که بعضی افراد در سطوح عالی تحصیلی و شغلی به عمد تلاش می‌کنند تا موانعی برای رسیدن به اهداف خود ایجاد کنند زیرا از مسئولیت می‌هراسند و از موفقیت اجتناب می‌کنند. این امر می‌تواند به صورت قطعی یا دائمی منجر به کاهش انگیزه پیشرفت و کسب موفقیت شده و از فعالیت و عملکرد خلاقانه بکاهد. بدین جهت هر جامعه‌ای نیازمند است تا موانع و سدهای پیشرفت را مورد بررسی قرار دهد و مطابق با فرهنگ خود ماهیت نشانگان وانمودگرایی را شناسایی کند. این

گاهی افراد برای رسیدن و دست یابی به اهداف اجتماعی تلاش می‌کنند تا با فریب، وانمود کردن یا حتی قربانی کردن دیگران تصویری مثبت از خود بسازند [25]. راهبردهای خود ابرازی به دو دسته بزرگ تقسیم می‌شوند: راهبردهای خودابرازی دفاعی (defensive self- presentation tactics) و راهبردهای خودابرازی اظهار وجودی (assertive self- presentation tactics). راهبردهای خود ابرازی دفاعی نیز شامل عذرخواهی (excuses)، توجیه (justification)، سلب مسئولیت (disclaimer)، خود ناتوان‌سازی (self- handicapping) و پوزش‌خواهی (apology) می‌باشد [26]. یافته‌های محققین نشان می‌دهد خودابرازی دفاعی زمانی بروز می‌کند که رویدادی هویت ایده آل فرد را مورد تهدید قرار می‌دهد و این رویداد ممکن است هویت ایده‌آل را تخریب کند [27]. امروزه، محققین [23] رابطه بین خود ابرازی دفاعی و نشانگان وانمودگرایی را مورد تأیید قرار می‌دهند و توصیف می‌کنند که وانمودگرایان را می‌توان به دو دسته وانمودگرایی واقعی و وانمودگرایی راهبردی تقسیم کرد. وانمودگرایان واقعی خود را منفی ارزیابی می‌کنند و علی‌رغم ارزیابی‌های مثبت دیگران، آن‌ها خود را فریب کار و ناتوان می‌دانند. اما، وانمودگرایان راهبردی خود را مثبت ارزیابی می‌کنند و

موفقیت‌های خویش را درونی می‌کند و به عنوان یک راهبرد دفاعی برای کنترل برداشت‌های دیگران در قبال شکست‌های احتمالی، در روابط بین فردی و محیط رقابت‌آمیز واکنش‌ها و احساسات وانمودگرایی را بروز می‌دهد.

یافته‌های تحقیقی [28 و 29] نشان می‌دهند که از میان انواع راهبردهای خود ابرازی دفاعی، خود ناتوان‌سازی همبستگی مثبت معنی‌داری با نشانگان وانمودگرایی دارد. خودناتوان‌سازی رفتاری است که قبل یا هم زمان با پیشرفت بروز می‌کند و هدف آن معذوریت از انجام تکلیف یا فعالیت پیشرفت و سلب مسئولیت در قبال شکست‌ها یا اشتباهات احتمالی در

پژوهش دانشجویان کارشناسی ارشد را دانشجویان تحصیلات تکمیلی می‌نامیم. هدف از انتخاب دانشجویان تحصیلات تکمیلی به عنوان جامعه آماری در این پژوهش، انتخاب افرادی بود که به سطحی از پیشرفت و موفقیت دست یافته و در طول تحصیل خود با موانع پیشرفت و موفقیت روبه‌رو شده‌اند. از میان این جامعه آماری، به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده دو نمونه شامل نمونه اصلی (نمونه آزمون فرضیه‌ها) و نمونه اعتباریابی انتخاب شدند. نمونه اصلی 286 (124 دختر و 162 پسر) بودند که به طور کامل به پرسشنامه‌ها پاسخ داده بودند. برای اعتباریابی آزمون‌هایی که برای نخستین بار در ایران مورد استفاده قرار می‌گرفتند نیز نمونه‌ای مجزا شامل 200 دانشجوی تحصیلات تکمیلی (100 دختر و 100 پسر) انتخاب شدند. نمونه انتخاب شده برای مرحله اصلی (آزمون فرضیه‌ها) شامل 60 نفر دانشکده علوم، 58 نفر دانشکده علوم تربیتی، 57 نفر دانشکده کشاورزی، 38 نفر دانشکده ریاضی و کامپیوتر، 5 نفر دانشکده مهندسی، 19 نفر دانشکده تربیت بدنی، 15 نفر دانشکده ادبیات، 14 نفر دانشکده اقتصاد و 14 نفر دانشکده الهیات بودند.

2) ابزار تحقیق

برای جمع‌آوری اطلاعات، از مقیاس پدیدیده و انمودگرایی کلان (Clance Imposter Phenomenon Scale) و مقیاس فنون خود ابرازی دفاعی (Defensive self Presentation Tactics Scale) استفاده شد. ویژگی‌های روان‌سنجی شامل ضریب پایایی (با استفاده از روش آلفای کرونباخ و تنصیف) و ضرایب روایی ملاکی (با استفاده از ضریب همبستگی بین مقیاس پدیدیده و انمودگرایی کلانس، مقیاس اجتناب و پریشانی اجتماعی و مقیاس تیپ شخصیتی A برای محاسبه ضریب روایی ملاکی مقیاس پدیدیده و انمودگرایی و با استفاده از ضریب همبستگی بین مقیاس خود ابرازی دفاعی، مقیاس اجتناب و پریشانی اجتماعی و مقیاس

امر، ضرورت تحقیق درباره نشانگان و انمودگرایی را در جامعه ایرانی نشان می‌دهد.

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه‌های این تحقیق عبارتند از:

- 1- بین خود ابرازی دفاعی (عذرخواهی، توجیه، سلب مسئولیت، خود ناتوان‌سازی و پوزش خواهی) با نشانگان و انمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه مثبت وجود دارد.
  - 1-1 بین عذرخواهی و نشانگان و انمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه مثبت وجود دارد.
  - 1-2 بین توجیه و نشانگان و انمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه مثبت وجود دارد.
  - 1-3 بین سلب مسئولیت و نشانگان و انمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه مثبت وجود دارد.
  - 1-4 بین خود ناتوان‌سازی و نشانگان و انمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه مثبت وجود دارد.
  - 1-5 بین پوزش خواهی و نشانگان و انمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه مثبت وجود دارد.
  - 2- بین خود ابرازی دفاعی (عذرخواهی، توجیه، سلب مسئولیت، خود ناتوان‌سازی و پوزش خواهی) با نشانگان و انمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه چندگانه وجود دارد.
- لازم به ذکر است که علاوه بر این فرضیه‌های کلی، همین فرضیه‌ها به تفکیک برای دانشجویان دختر و پسر مورد آزمون قرار خواهند گرفت.

روش

1) آزمودنی

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دختر و پسر رشته‌های مختلف تحصیلات تکمیلی دانشکده‌های مختلف دانشگاه شهید چمران اهواز بودند. در این

مقبولیت اجتماعی برای محاسبه ضریب روایی ملاکی مقیاس خودابرازی دفاعی)، ابتدا با توصیف ابزارهای روایی ملاکی و سپس با توصیف ابزارهای اصلی در ذیل ارائه می‌گردند:

ابزارهای روایی ملاکی

برای روایی ملاکی دو مقیاس اصلی این پژوهش، مقیاس اجتناب و پریشانی اجتماعی (Social Avoidance and Distress Scale) [30] و مقیاس تیپ شخصیتی A (Type A Questionnaire) [31] و مقیاس مقبولیت اجتماعی (Social Desirability Scale) [32] مورد استفاده قرار گرفت که مختصراً درباره هر یک توضیح می‌دهیم:

1) مقیاس اجتناب و پریشانی اجتماعی

این مقیاس یکی از خرده مقیاس‌های، مقیاس اضطراب اجتماعی است که به منظور تشخیص و ارزیابی مؤلفه‌های اضطراب اجتماعی ساخته شده است. این مقیاس 28 ماده دارد که نمره بالاتر در آن بیانگر اجتناب و پریشانی اجتماعی است. گروهی از محققین [33] روی نمونه‌ای از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی اهواز این مقیاس را اجرا و پایایی آن را با استفاده از روش آلفای کرونباخ برابر 0/90 و با روش باز آزمایی برابر 0/83 گزارش می‌کنند. هم‌چنین این محققین اعتبار این مقیاس را در حد مطلوب می‌دانند [33].

2) پرسشنامه تیپ شخصیتی A

این پرسشنامه یک مقیاس خود گزارشی، مداد- کاغذی است که 24 ماده دارد. گروهی از محققین [31] روی نمونه‌ای از دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز به ساخت و اعتباریابی مقدماتی این مقیاس با استفاده از روش تحلیل عوامل پرداختند. نتایج این محققین نشان می‌دهد که پایایی این مقیاس با روش ضریب آلفای کرونباخ برای کل آزمودنی‌ها برابر 80/ است. هم‌چنین ضرایب روایی بین مقیاس تیپ شخصیتی A و پرسشنامه شخصیتی آیزنک (Eysenck)

3) مقیاس مقبولیت اجتماعی فرم کوتاه

این مقیاس یک مقیاس خود گزارشی، مداد کاغذی است که 13 ماده دارد که گرفتن نمره بالا در این مقیاس نشانه درخواست بیش‌تر برای تأیید و مقبولیت اجتماعی است. این مقیاس از مقیاس اصلی 33 ماده‌ای مارلو- کران در سال 1960 گرفته شده است و در ایران ترجمه و روی جمعیت دانشجویی دانشگاه شهید چمران اهواز هنجاریابی شده است [32]. یافته‌های تحقیقی [32] نشان می‌دهند که این مقیاس از ضرایب پایایی و روایی رضایت‌بخشی برخوردار است.

ابزارهای مرحله اصلی

برای سنجش نشانگان وانمودگرایی از مقیاس پدیده وانمودگرایی کلانس (CIPS) و برای سنجش راهبردهای خودابرازی دفاعی از مقیاس فنون خودابرازی دفاعی (D-SPTS) استفاده شد. ویژگی‌های روان سنجی (پایایی و روایی) این دو مقیاس در زیر ارائه می‌شوند:

1) مقیاس پدیده وانمودگرایی کلانس

این مقیاس یک مقیاس خود گزارشی- مداد کاغذی است که شامل 20 ماده است. از آزمودنی خواسته می‌شود تا بر اساس یک پیوستار پاسخ‌ها از هرگز (1)، به ندرت (2)، بعضی اوقات (3)، اغلب (4) و خیلی زیاد (5) نظر خود را درباره هر ماده ابراز نمایند. این مقیاس توسط پژوهش‌گران ترجمه و جهت اجرا آماده گردید. تحقیقات قبلی نشان می‌دهد که بین نشانگان وانمودگرایی و مؤلفه‌های اضطراب اجتماعی (ترس از ارزیابی منفی و اجتناب و پریشانی اجتماعی) تیپ شخصیتی A همبستگی مثبت وجود دارد [1 و 29].

جدول شماره 1 ضرایب پایایی و روایی این مقیاس را در پژوهش حاضر نشان می‌دهد. همان طور که مندرجات جدول 1 نشان می‌دهد، ضرایب پایایی به روش آلفای کرونباخ، اسپیرمن- براون و گاتمن به ترتیب برابر 0/83، 0/73 و 0/73 می‌باشد. هم چنین، ضرایب روایی مقیاس وانمودگرایی با مقیاس اجتناب و پریشانی اجتماعی برابر 0/48 می‌باشد که در سطح $p < 0/001$ معنی دار است و مقیاس وانمودگرایی با مقیاس تیپ شخصیتی A برابر 0/41 است که در سطح $p < 0/001$ معنادار است. روی هم رفته نتایج حاصله در این پژوهش نشان می‌دهد که این مقیاس از ویژگی‌های روان سنجی مطلوبی برخوردار است.

2) مقیاس فنون خود ابرازی دفاعی

این مقیاس به منظور سنجش انواع راهبردهای خودابرازی دفاعی توسط پژوهشگران ترجمه و جهت اجرا آماده گردید. این مقیاس، هم چنین، یک مقیاس خود گزارشی، مداد کاغذی است که 25 ماده دارد و هر 5 ماده آن شامل یکی از انواع راهبردهای (عذرخواهی، توجیه، سلب مسئولیت، خودناتوان‌سازی و پوزش خواهی) می‌باشد. این راهبردها هر کدام به صورت زیر توصیف می‌شوند:

عذرخواهی: بیان جملاتی برای معذرت خواهی و انکار هرگونه مسئولیت در قبال رویداد منفی

جدول 1: ضرایب پایایی و روایی مقیاس پدیده وانمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی

ضرایب روایی		ضرایب پایایی		شاخص‌های آماری	
پرسشنامه تیپ شخصیتی A	مقیاس اجتناب و پریشانی اجتماعی	گاتمن	اسپیرمن - براون	آلفای کرونباخ	متغیر
0/41*	0/48*	0/73	0/73	0/83	وانمودگرایی

* $p < 0/001$

جدول 2: ضرایب پایایی و روایی مقیاس فنون خود ابرازی دفاعی و مقیاس‌های فرعی آن در کل دانشجویان تحصیلات تکمیلی

ضرایب روایی		ضرایب پایایی		شاخص‌های آماری	
پرسشنامه تیپ شخصیتی A	مقیاس اجتناب و پریشانی اجتماعی	گاتمن	اسپیرمن - براون	آلفای کرونباخ	متغیر
-0/40**	0/48**	0/80	0/80	0/84	خودابرازی دفاعی کل
-0/50**	0/53**	0/82	0/82	0/85	عذر خواهی
-0/52**	0/40**	0/80	0/81	0/80	توجیه
-0/58**	0/42**	0/75	0/75	0/75	سلب مسئولیت
-0/55**	0/41**	0/81	0/82	0/82	خودناتوان‌سازی
-0/09	0/06	0/62	0/61	0/62	پوزش خواهی

** $p < 0/001$

سلب مسئولیت: بیان جملاتی برای تبرئه کردن خود و سلب مسئولیت در قبال احتمال رخداد منفی

توجیه: بیان دلایلی مستدل و برجسته برای توجیه رویداد منفی

خواهی از ویژگی‌های روان‌سنجی قابل قبولی برخوردار است.

شیوه تحلیل داده‌ها

برای تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار) و روش‌های آمار استنباطی (ضریب همبستگی، تحلیل رگرسیون چندگانه به روش ورود هم‌زمان (simultaneous) و گام به گام (step by step)) استفاده شد. در این پژوهش سطح معناداری $\alpha < 0/05$ در نظر گرفته شد.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های این پژوهش در دو بخش یافته‌های توصیفی و یافته‌های اصلی ارائه می‌شوند.

الف) یافته‌های توصیفی

یافته‌های توصیفی مقیاس خود ابرازی دفاعی کل و مقیاس‌های فرعی آن به تفکیک دختر و پسر و کل در جدول شماره 3 نشان داده شده‌اند.

همان‌طور که جدول شماره 3 نشان می‌دهد نمره نشانگان وانمودگرایی آزمودنی‌های پسر نسبت به آزمودنی‌های دختر بیش‌تر است. و نمره خود ابرازی دفاعی کل در دختران بیش‌تر از پسران است. در همه مقیاس‌های فرعی خود ابرازی دفاعی کل، نمره دختران بیش‌تر از پسران است و فقط در نمره پژوهش‌خواهی پسران از دختران بیش‌تر می‌باشد.

جدول 3: یافته‌های توصیفی خود ابرازی دفاعی کل و مقیاس‌های فرعی آن در دانشجویان تحصیلات تکمیلی

مقیاس‌ها	دختر			پسر			کل	
	میانگین	انحراف معیار	تعداد	میانگین	انحراف معیار	تعداد	انحراف ف معیار	تعداد
خود ابرازی دفاعی کل	5/44	1/07	124	5/38	1/07	162	1/02	286
عذرخواهی	5/23	1/47	124	5/12	1/47	162	1/43	286
توجیه	5/49	1/40	124	5/40	1/63	162	1/54	286
سلب مسئولیت	5/63	1/43	124	5/36	1/40	162	1/41	286
خودناتوان‌سازی	7/24	1/39	124	7/06	1/43	162	1/42	286

خودناتوان‌سازی: ایجاد موانع عمدی برای کسب موفقیت و پیشگیری از قضاوت‌های دیگران درباره شکست‌های احتمالی

پوزش‌خواهی: بیان جملاتی برای طلب بخشش و احساس گناه و ندامت در صورت بروز احتمال شکست در این مقیاس آزمودنی‌ها به طیفی از پاسخ‌ها از خیلی کم (1) تا خیلی زیاد (9) جواب می‌دهند. تحقیقات قبلی نشان می‌دهد که این مقیاس از ویژگی‌های روان‌سنجی مطلوبی برخوردار است [26]. جدول شماره 2 ضرایب پایایی و روایی این مقیاس را در پژوهش حاضر نشان می‌دهد.

همان‌طور که مندرجات جدول شماره 2 نشان می‌دهد، ضرایب پایایی به روش آلفای کرونباخ، اسپیرمن-براون و گاتمن برای خود ابرازی دفاعی کل به ترتیب برابر 0/84، 0/80 و 0/80 برای عذرخواهی به ترتیب برابر 0/85، 0/82 و 0/82، برای توجیه به ترتیب برابر 0/80، 0/81 و 0/80، برای سلب مسئولیت به ترتیب برابر 0/75، 0/75 و 0/75، برای خودناتوان‌سازی به ترتیب برابر 0/82، 0/81 و 0/81 و برای پژوهش‌خواهی به ترتیب برابر 0/62، 0/61 و 0/62 می‌باشد.

هم‌چنین، مندرجات جدول شماره 2 نشان می‌دهد که ضرایب روایی برای خود ابرازی دفاعی کل و مقیاس‌های فرعی آن در سطح $p < 0/001$ معنی‌دار هستند اما ضرایب روایی راهبرد پژوهش‌خواهی معنادار نبودند. به طور کلی این مقیاس به جز در راهبرد پژوهش

286	1/40	3/82	162	1/39	3/92	124	1/07	3/66	پوزش خواهی
286	11/26	58	162	11/54	59	124	11/31	57	نشانگان وانمودگرایی

وانمودگرایی و خود ابرازی دفاعی کل و مقیاس‌های فرعی آن همبستگی مثبت معنادار وجود دارد. همان‌طور که جدول شماره 4 نشان می‌دهد، ضریب همبستگی بین نشانگان وانمودگرایی و خود ابرازی دفاعی کل، عذرخواهی، توجیه و خود ناتوان‌سازی در آزمودنی‌های دختر به ترتیب برابر 0/48، 0/45، 0/43 می‌باشد که در سطح $p < 0/001$ معنی‌دارند. ضریب همبستگی بین نشانگان وانمودگرایی و سلب مسئولیت در آزمودنی‌های دختر برابر 0/44 است که در سطح $p < 0/05$ معنادار می‌باشد ولی در آزمودنی‌های دختر ضریب همبستگی بین نشانگان وانمودگرایی و پوزش خواهی معنادار نبود.

ب) یافته‌های مربوط به فرضیه‌ها
 یافته‌های مربوط به فرضیه اول و فرضیه‌های فرعی آن به تفکیک دختر و پسر به صورت ضرایب همبستگی ساده در جدول شماره 4 آمده است. همان‌طور که جدول شماره 4 نشان می‌دهد، ضریب همبستگی بین نشانگان وانمودگرایی و خود ابرازی دفاعی کل، عذرخواهی، توجیه، سلب مسئولیت، خود ناتوان‌سازی در کل آزمودنی‌ها به ترتیب برابر 0/48، 0/44، 0/44، 0/46 است که در سطح $p < 0/001$ معنادار هستند. ضریب همبستگی بین نشانگان وانمودگرایی و پوزش خواهی برابر 0/20 است که در سطح $p < 0/05$ معنی‌دار است. بدین ترتیب، بین نشانگان

جدول 4: ضرایب همبستگی ساده بین وانمودگرایی با خود ابرازی دفاعی کل و مقیاس‌های فرعی آن

کل		پسر			دختر		شاخص‌ها		
n	p	r	n	p	R	N	p	r	
286	<0/001	0/48	162	<0/001	0/49	124	<0/001	0/48	خود ابرازی دفاعی کل
286	<0/001	0/46	162	<0/001	0/45	124	<0/001	0/45	عذرخواهی
286	<0/001	0/44	162	<0/001	0/43	124	<0/001	0/43	توجیه
286	<0/001	0/44	162	<0/001	0/42	124	<0/05	0/44	سلب مسئولیت
286	<0/001	0/48	162	<0/001	0/47	124	<0/001	0/48	خود ناتوان‌سازی
286	<0/05	0/20	162	<0/05	0/17	124	<0/44	0/01	پوزش خواهی

برابر 0/17 است که در سطح $p < 0/05$ معنی‌دار می‌باشد. بنابراین در آزمودنی‌های پسر بین نشانگان وانمودگرایی و خود ابرازی دفاعی کل، عذرخواهی، توجیه، سلب مسئولیت خود ناتوان‌سازی و پوزش خواهی همبستگی مثبت معنی‌دار وجود دارد. با توجه به جدول شماره 4 و توضیحات ارائه شده، فرضیه اول و فرضیه‌های فرعی آن به تفکیک دختر و پسر به تأیید می‌رسد.

هم‌چنین، مندرجات جدول شماره 4 نشان می‌دهد که ضریب همبستگی بین نشانگان وانمودگرایی و خود ابرازی دفاعی کل، عذرخواهی، توجیه، سلب مسئولیت، خود ناتوان‌سازی در آزمودنی‌های پسر به ترتیب برابر 0/49، 0/45، 0/43، 0/42 و 0/47 است که در سطح $p < 0/001$ معنی‌دارند و ضریب همبستگی بین نشانگان وانمودگرایی و پوزش خواهی

جدول 5: نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه خود ابرازی دفاعی و مقیاس‌های فرعی آن با نشانگان وانمودگرایی (الف) به روش هم‌زمان و (ب) به روش گام به گام برای کل آزمودنی‌ها

ضرایب رگرسیون					F	RS	MR	شاخص‌های آماری	(الف)
5	4	3	2	1	P			متغیرهای پیش‌بین	متغیر ملاک
				$\beta=0/43$ $t=8/12$ $p<0/001$	66/08 <0/001	0/18	0/44	خود ناتوان‌سازی	وانمودگرایی
			$\beta=0/16$ $t=2/87$ $p<0/05$	$\beta=0/38$ $t=6/80$ $p<0/001$	38/01 <0/001	0/21	0/45	سلب مسئولیت	
		$\beta=0/14$ $t=2/40$ $p=0/01$	$\beta=-0/09$ $t=-1/58$ $p=0/11$	$\beta=0/34$ $t=6/13$ $p<0/001$	27/68 <0/001	0/22	0/47	توجیه	
	$\beta=0/09$ $t=1/29$ $p=0/19$	$\beta=0/11$ $t=1/65$ $p=0/09$	$\beta=0/06$ $t=0/16$ $p=0/36$	$\beta=0/33$ $t=5/86$ $p<0/001$	21/23 <0/001	0/23	0/48	عذرخواهی	
$\beta=-0/08$ $=-0/13$ t $p=0/89$	$\beta=0/09$ $t=1/29$ $p=0/19$	$\beta=0/11$ $t=1/63$ $p=0/10$	$\beta=0/06$ $t=0/88$ $p=0/37$	$\beta=0/33$ $t=5/75$ $p<0/001$	16/93 <0/001	0/25	0/50	پوزش‌خواهی	
ضرایب رگرسیون					F	RS	MR	شاخص‌های آماری	(ب)
2	1				P			متغیرهای پیش‌بین	متغیر ملاک
				$\beta=0/44$ $t=8/12$ $p<0/001$	66/08 <0/001	0/18	0/44	خود ناتوان‌سازی	وانمودگرایی
$\beta=0/19$ $t=3/40$ $p<0/05$			$\beta=0/36$ $t=6/55$ $p<0/001$	40/06 <0/001	0/21	0/46	توجیه		

دختر و پسر ارائه شده‌اند. جدول شماره 5 نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه به روش ورود هم‌زمان و روش گام به گام را در کل آزمودنی‌ها نشان می‌دهد.

به منظور آزمون فرضیه دوم و فرضیه‌های فرعی آن به تفکیک دختر و پسر، از تحلیل رگرسیون چندگانه با روش ورود هم‌زمان و گام به گام استفاده شد و نتایج به دست آمده به تفکیک برای کل آزمودنی‌ها، آزمودنی‌های

معنادار می‌باشد. هم‌چنین قسمت (ب) جدول 5 نشان می‌دهد که براساس تحلیل رگرسیون به روش گام به گام، بهترین متغیرهای پیش‌بینی کننده نشانگان وانمودگرایی در کل آزمودنی‌ها به ترتیب، خود ناتوان‌سازی و توجه می‌باشد. بدین ترتیب فرضیه 2 به تأیید می‌رسد.

همان‌طور که قسمت (الف) جدول 5 نشان می‌دهد ضریب همبستگی چندگانه برای ترکیب خطی متغیرهای خود ناتوان‌سازی، سلب مسئولیت، توجه، عذرخواهی و پوزش خواهی با نشانگان وانمودگرایی در کل آزمودنی‌ها برابر 0/50، ضریب تعیین برابر 0/25 و نسبت F برابر 16/93 است که در سطح $p < 0/001$

جدول 6: نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه خودابرازی دفاعی و مقیاس‌های فرعی آن با نشانگان وانمودگرایی (الف) به روش ورود هم زمان و (ب) به روش گام به گام برای آزمودنی‌های دختر

ضرایب رگرسیون					F P	RS	MR	شاخص‌های آماري متغیرهای پیش بین	(الف) متغیر ملاک
5	4	3	2	1					
				$\beta=0/33$ $t=3/88$ $p<0/001$	15/10 <0/001	0/12	0/35	خود ناتوان‌سازی	وانمودگرایی
			$\beta=0/13$ $t=1/48$ $p=0/14$	$\beta=0/28$ $t=3/05$ $p<0/05$	8/72 <0/001	0/14	0/37	توجه	
		$\beta=0/09$ $t=0/99$ $p=0/32$	$\beta=0/10$ $t=0/09$ $p=0/27$	$\beta=0/25$ $t=2/63$ $p=0/01$	6/14 <0/05	0/14	0/37	سلب مسئولیت	
	$\beta=0/03$ $t=0/27$ $p=0/78$	$\beta=0/08$ $t=0/75$ $p=0/45$	$\beta=0/09$ $t=0/92$ $p=0/35$	$\beta=0/24$ $t=2/53$ $p=0/01$	4/59 <0/05	0/16	0/40	عذرخواهی	
$\beta=-0/09$ $t=-0/90$ $p=0/36$	$\beta=0/06$ $t=1/40$ $p=0/62$	$\beta=0/12$ $t=1/04$ $p=0/29$	$\beta=0/06$ $t=0/63$ $p=0/52$	$\beta=0/23$ $t=2/43$ $p=0/01$	3/83 <0/05	0/21	0/45	پوزش خواهی	
ضرایب رگرسیون					F p	RS	MR	شاخص‌های آماري متغیرهای پیش بین	
			1						
				$\beta=0/33$ $t=3/88$ $p<0/001$	15/10 <0/001	0/21	0/45	خودناتوان‌سازی	وانمودگرایی

نشان می‌دهد ترکیب خطی متغیرهای خود ناتوان‌سازی، توجه، سلب مسئولیت، عذرخواهی و پوزش‌خواهی با نشانگان وانمودگرایی در آزمودنی‌های دختر برابر با 0/45 و ضریب تعیین برابر با 0/21 و نسبت F برابر 3/83 است که در سطح $p < 0/05$ معنادار است.

جدول شماره 6 نتایج رگرسیون چندگانه خودابرازی دفاعی و مقیاس‌های فرعی آن با نشانگان وانمودگرایی به روش الف) هم‌زمان و ب) گام به گام را برای آزمودنی‌های دختر نشان می‌دهد. همان‌طور که قسمت (الف) جدول شماره 6

جدول 7: نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه خودابرازی دفاعی و مقیاس‌های فرعی آن با نشانگان وانمودگرایی را الف) به روش ورود هم‌زمان و ب) به روش گام به گام برای آزمودنی‌های پسر

ضرایب رگرسیون					F	RS	MR	شاخص‌های آماری	(الف)
5	4	3	2	1	P			متغیرهای پیش بین	متغیر ملاک
				$\beta=0/49$ $t = 7/13$ $p<0/001$	50/88 <0/001	0/24	0/49	خود ناتوان سازی	وانمودگرایی
			$\beta=0/23$ $t = 3/34$ $p<0/05$	$\beta=0/40$ $t = 5/75$ $p<0/001$	32/64 <0/001	0/29	0/54	توجه	
		$\beta=0/12$ $t = 1/51$ $p = 0/13$	$\beta=0/17$ $t = 2/15$ $p = 0/03$	$\beta=0/39$ $t = 5/49$ $p<0/001$	22/71 <0/001	0/29	0/54	سلب مسئولیت	
	$\beta=0/15$ $t = 1/58$ $p=0/11$	$\beta=0/07$ $t = 0/82$ $p=0/41$	$\beta=0/11$ $t = 1/22$ $p=0/22$	$\beta=0/37$ $t = 5/19$ $p<0/001$	17/82 <0/001	0/31	0/55	عذرخواهی	
$\beta=0/04$ $t = 0/51$ $p=0/60$	$\beta=0/14$ $t = 1/14$ $p=0/15$	$\beta=0/05$ $t = 0/62$ $p=0/53$	$\beta=0/10$ $t = 1/18$ $p=0/23$	$\beta=0/38$ $t = 5/16$ $p<0/001$	14/24 <0/001	0/31	0/56	پوزش خواهی	
ضرایب رگرسیون					F	RS	MR	شاخص‌های آماری	(ب)
2	1				P			متغیرهای پیش بین	متغیر ملاک
				$\beta=0/49$ $t = 7/13$ $p<0/001$	50/88 <0/001	0/24	0/49	خود ناتوان سازی	وانمودگرایی
	$\beta=0/26$ $t = 3/64$ $p<0/001$		$\beta=0/39$ $t = 5/52$ $p<0/001$		34/03 <0/001	0/30	0/54	عذر خواهی	

جدول شماره 7 نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه خود ابرازی دفاعی و مقیاس‌های فرعی آن با نشانگان وانمودگرایی را به روش الف) هم زمان و ب) گام به گام برای آزمودنی‌های پسر نشان می‌دهد. همان‌طور که جدول شماره 7 نشان می‌دهد، ترکیب خطی متغیرهای خودناتوان سازی، توجه، سلب مسئولیت، عذرخواهی و

بدین ترتیب، فرضیه فرعی 2 مربوط به آزمودنی‌های دختر به تأیید می‌رسد. هم‌چنین، نتایج تحلیل رگرسیون به روش گام به گام در قسمت (ب) نشان می‌دهد که بهترین پیش‌بینی کننده نشانگان وانمودگرایی در دانشجویان دختر، متغیر خود ناتوان سازی می‌باشد.

درباره رابطه بین نشانگان وانمودگرایی و استفاده از راهبردهای خود ابرازی دفاعی هماهنگ است. یافته‌های ما نشان می‌دهد که در دانشجویان دختر تحصیلات تکمیلی، خود ناتوان‌سازی (یعنی تلاش‌های عمدی فرد برای پیشگیری از قضاوت‌های دیگران درباره شکست‌ها و اشتباهات) بهترین پیش‌بینی کننده وانمودگرایی است و از سوی دیگر در دانشجویان پسر، خودناتوان‌سازی و عذرخواهی (بیان معذرت‌خواهی در قبال شکست‌ها و اشتباهات بدون قبول مسئولیت در قبال آن‌ها و بدون احساس گناه و شرم) بهترین پیش‌بینی کننده‌های وانمودگرایی هستند. به نظر می‌رسد که در صورت بروز اشتباه و شکست، افراد تلاش می‌کنند تا با استفاده از راهبردهای خود ابرازی دفاعی، این اشتباهات و شکست‌ها را توجیه کنند و نگرش‌های دیگران درباره خود را مثبت نگه دارند و از هویت ایده‌آل خویش محافظت کنند. این پژوهش نشان می‌دهد که استفاده از راهبردهای خود ابرازی دفاعی راهی مناسب برای افراد پیشرفت‌گرا است از خود در قبال شکست‌ها و اشتباهات دفاع کنند. این یافته‌ها به متخصصان و بالین‌گران کمک می‌کند تا ماهیت نشانگان وانمودگرایی را به منزله یک مانع پیشرفت درک کنند و با استفاده از ابزارهای مناسب آن را در مراجعین تشخیص داده و به افراد مبتلا کمک کنند تا از اشتباهات و شکست‌های خود تجربه کسب کنند و تردید و نگرانی درباره توانایی‌های خویش را کنار بگذارند. متخصصان و بالین‌گران قادرند با استفاده از جلسات آموزشی و درمانی مناسب (بحث‌های گروهی و سخنرانی‌های هفتگی) بهره‌جویند و دانشجویان با موفقیت‌های تحصیلی را با مهارت‌های رویارویی با اشتباهات و شکست‌های احتمالی و لذت بردن از موفقیت‌های خویش، آشنا سازند.

پوزش‌خواهی با نشانگان وانمودگرایی در آزمودنی‌های پسر برابر با 0/56 و ضریب تعیین برابر با 0/31 و نسبت F برابر 14/24 است که در سطح $p < 0/001$ معنادار است.

بدین ترتیب فرضیه فرعی 2 مربوط به آزمودنی‌های پسر به تأیید می‌رسد. هم‌چنین، تحلیل رگرسیون به روش گام به گام نشان می‌دهد که بهترین پیش‌بینی کننده نشانگان وانمودگرایی در دانشجویان پسر، متغیرهای خودناتوان‌سازی و عذرخواهی است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر، بررسی رابطه راهبردهای خود ابرازی دفاعی با نشانگان وانمودگرایی است. پژوهش‌های قبلی [21] به رابطه برخی از پیش‌بینندهای شخصیتی - انگیزشی (هم‌چون، ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال‌گرایی و ترس از ارزیابی منفی) پرداخته و یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهد که ترس از موفقیت مهم‌ترین پیش‌بینی کننده نشانگان وانمودگرایی است [21]. در تحقیق حاضر، از جنبه راهبردهای خود ابرازی دفاعی به بررسی نشانگان وانمودگرایی پرداخته شده است.

همان‌طور که محققین مختلف [23، 26 و 30] نشان می‌دهند، افراد تلاش می‌کنند تا تصورات دیگران درباره خود را کنترل کنند و تصویر مثبتی از خود در دیگران ایجاد کنند و به همین علت از انواع راهبردهای خود ابرازی برای کنترل برداشت‌های دیگران درباره خود استفاده می‌کنند. مبتلایان به نشانگان وانمودگرایی با توجه به ویژگی‌های خاصی، مثل ترس از شناخته شدن، ترس از شکست و ترس از بروز اشتباه، تلاش می‌کنند تا نگرش‌های دیگران درباره خود را کنترل کنند. همان‌طور که یافته‌های تحقیقی [31] نشان می‌دهند یکی از مهم‌ترین راهبردی که وانمودگرایان استفاده می‌کنند، خود ناتوان‌سازی است. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های محققین قبلی [23، 26، 30 و 31]

1. Chrisman, S.M., Pieper, W.A., Clance, P.R., Holland, C.L. & Glick-Hughes, C. (1995) Validation of the Clance imposter phenomenon scale. *Journal of Personality Assessment*, 65 (3), 456-467.
2. Church, A.T., & Katigbak, M.S. (1992) The cultural context of academic motives: A comparison of Filipino and American college students. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 23 (1), 40-58.
3. Covington, M.V., & Omelich, C.E. (1985) Ability and effort evaluation among failure-avoiding and failure-accepting students. *Journal of Educational Psychology*, 77, 776-459.
4. Lew, A.S., Allen, R., Papouchis, N., & Ritzler, B. (1998) Achievement orientation and fear of success in Asian American college students. *Journal of Clinical Psychology*, 54 (1), 97-108.
5. Clance, P.R., & Imes, S.A. (1978) The imposter phenomenon in high achieving women: Dynamics and therapeutic intervention. *Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 15 (3), 241-247.
6. Harvey, J. C., & Katz, C. (1985) *If I'm so successful, why do I feel like a fake?* New York: Random House.
7. Kolligian, J. & Sternberg, R.J. (1991) Perceived fraudulence in young adults: Is there an imposter syndrome? *Journal of Personality Assessment*, 56 (2), 308-326.
8. Holmes, S.W., Kertay, L., Adamson, L. B., Holland, C.L., & Clance, P.R. (1993) Measuring the imposter phenomenon: A comparison of Clance's IP Scale and Harvey's IP Scale. *Journal of Personality Assessment*, 60 (1), 48-59.
9. Langford, J., & Clance, P. R. (1993) The imposter phenomenon: Recent research findings regarding dynamics, Personality and family patterns and their implications for treatment. *Psychotherapy*, 30, 495-501.
10. Bernard, N. V., Dollinger, S.J. & Ramaniah, N. V. (2002) Applying the Big five personality factors to the imposter phenomenon. *Journal of personality Assessment*, vol 78 (2), 321-333.
11. Cromwell, B., Brown, N.W., Sanchez-Huceles, J., & Adair, F.L. (1990). The imposter phenomenon and personality characteristics of high school students. *Journal of Social Behavior and Personality*, 5, 563-573.
12. Clance, P.R., & O'Toole, M.A. (1988) The imposter phenomenon: An internal barrier to empowerment and achievement. *Woman and Therapy*, 6, 51-64.
13. Thompson, T., Foreman, P., & Martin, F. (2000) Imposter fears and perfectionistic concern over mistakes. *Personality and Individual Differences*, 29, 629- 647.
14. Mattews, G., & Clance, P. R. (1985) Treatment of the imposter phenomenon in Psychotherapy clients. *Psychotherapy in Private Practice*, 3, 71-81.
15. Lester, D., & Moderski, T. (1995) The imposter phenomenon in adolescents. *Psychological Reports*, 76, 466.
16. Thompson, T. (2004) Failure-avoidance" parenting, the achievement environment of the home and strategies for reduction. *Learning and Instruction*, 14 (1), 3- 26.
17. Chae, J.H, Piedmont, R.L., Estadt, B.K., & Wicks, R. J. (1995) Personological evaluation scale in a Korean sample. *Journal of Personality Assessment*, 65 (3), 468-485.
18. Ross, S. R., Stewart, J., Mugge, M., & Fultz, B. (2001) The imposter phenomenon achievement dispositions and the five factor model. *Personality and Individual Differences*, 31, 1347-1355.
19. Hayes, K. M., & Davis, S. F. (1993). Interpersonal flexibility type A individuals, and the imposter Phenomenon. *Bulletin of the Psychonomic Society*, 31, 323-325.
20. Lauderdale, E., Lambard, L., & Waters, C. (2002) Are we being trans formed? High achieving imposters building collegiality an upper division seminar on adult. From [http:// www. Ahea. Org/ Lauderdale. Paper. Htm](http://www.Ahea.Org/Lauderdale.Paper.Htm).
21. مهرابی زاده هنرمند، مهناز ، بساک‌نژاد، سودابه، شهنی بیلاق، منیجه، شکرکن، حسین و حقیقی، جمال (1384). بررسی روابط ساده و چندگانه ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال گرایی و ترس از ارزیابی منفی با نشانگان وانمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز- مجله علوم تربیتی و روان‌شناسی، دوره سوم، سال دوازدهم شماره 3 صفحات 1-24.
22. Fried-Buchalter, S. (1992) Fear of success, fear of failure, and the imposter phenomenon: A factor analytic approach to convergent and discriminant validity. *Journal of Personality Assessment*, 58 (2), 368-379.
23. Leary, M.R., Patton, K.M., Orlando, A.E. & Funk, W.W. (2000) The imposter phenomenon: Self-perceptions, reflected appraisals, and interpersonal strategies. *Journal of Personality*, 68 (4), 726- 756.
24. Moghaddam, F. M. (1998). *Social psychology, exploring universals across cultures*. New York: W. H. Freeman and company.
25. Sabini, J. (1995). *Social psychology*. New York: Norton & Company.
26. Lee, S. J., Quigley, B. M., Nesler, M. S., Corbett, A. B., & Tedeschi, T. (1999) Development of a self-presentation tactics scale. *Personality and Individual Differences*, 269 (4), 701- 722.
27. Tedeschi, J. T., & Melburg, V. (1984) Impression management and influence in the organization. *Research in the Sociology of Organization*, 3, 31- 58.
28. Cowman, S.E., & Ferrari, J.R. (2002) "Am I for real"? Predicting imposter tendencies from self-handicapping and affective components. *Social Behavior and Personality*, 30 (2), 119-126.
29. Want, J., & Kleitman, S. (2006) Imposter phenomenon and self- handicapping: Links with parenting styles and self- confidence. *Personality and Individual Differences*, 40 (5), 961- 971.
30. Watson, D., & Friend, R., (1969) Measurement of social- evaluation anxiety. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 33, 448-457.
31. نجاریان، بهمن، مکوندی، بهنام، دباغ، بهرام و نیکفر، سارا (1374) ساخت و اعتباریابی مقدماتی برای سنجش تیپ شخصیتی A. مجله

علوم تربیتی و روان‌شناسی، دوره سوم، سال دوم، شماره‌های 1 و

2، صفحات 24-50.

33. مهربابی‌زاده هنرمند، مهناز، نجاریان، بهمن و بهارلو، رویا (1378)

رابطه کمال‌گرایی و اضطراب اجتماعی در دانشجویان. مجله

روان‌شناسی، سال سوم، شماره 3، صفحات 231-248.

32. سودانی، منصور و نجاریان، بهمن (1380) ساخت و اعتباریابی

مقیاسی برای سنجش تحریف واقعیت. مجله علوم تربیتی و

روان‌شناسی، دوره سوم، سال هشتم، شماره‌های 1 و 2، صفحات

99-114